01/09/2020

Η Ινδικτίων και η Ορθόδοξη Εκκλησία

/ Γνώμες

Η εκκλησιαστική Πρωτοχρονιά, που ξεκινά από την 1η Σεπτεμβρίου, αποτελεί την αρχή τής Ινδίκτου. Η Ινδικτιών απετέλεσε ένα γενικότερο τρόπο μετρήσεως τού χρόνου ανά δεκαπενταετίες έχοντας ως αφετηρία την γέννηση τού Χριστού, περίπου από τον 3ον έτος π. Χ. Αρχικά υπήρχε η Αυτοκρατορική Ίνδικτος, ή Καισαρική Ινδικτιών, πού κατά πάσαν πιθανότητα εισήχθη από τον Μέγα Κωνσταντίνο και γι' αυτό τον λόγο ονομαζότανε επιπλέον Κωνσταντινική, ή της Κωνσταντινουπόλεως, ή Ελληνική. Παράλληλα όμως πρέπει να επισημάνουμε πως υπήρχε και η Παπική Ινδικτιών της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

- του Αρχιμ. Γρηγορίου Κωνσταντίνου, Διδάκτορος Θεολογίας

Ανατρέχοντας στο Αγιολόγιο του Σωφρόνιου Ευστρατιάδου για την περίπτωση αυτή, διαβάζουμε τα εξής: «είναι λέξις λατινική (indictio) ορισμὸν σημαίνουσα καθ᾽ ὸν κατὰ δεκαπενταετῆ περίοδον ἐπληρώνοντο εἰς τούς αὐτοκράτορας τῶν Ρωμαίων οἱ φόροι». Κατά την εκκλησιαστική όμως παράδοση, στην αρχή τής ινδικτιώνος ο Αύγουστος Καίσαρας (1-14) καθιέρωσε, με διάταγμα την γενική απογραφή και την είσπραξη των φόρων των κατοίκων τού Ρωμαϊκού κράτους, δηλαδή την πρώτη τού μηνός Σεπτεμβρίου. Στη συνέχεια κατά την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου (313) και μετά καθιερώθηκε και επίσημα η χρήσης τής

Ινδικτιώνος ως χρονολογίας. Η Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως από τότε δε μέχρι και σήμερα γιορτάζει την α΄ Σεπτεμβρίου ως την αρχήν τού εκκλησιαστικού έτους. «Ἴνδικτον ἡμῖν εὐλόγει νέου χρόνου, ὦ καὶ παλαιὲ καὶ δι᾽ ἀνθρώπους νέε».

Ως αρχή τού εκκλησιαστικού έτους η 1η Σεπτεμβρίου καθορίστηκε κατά τον ακόλουθο τρόπο: Στην περιοχή τής Ανατολής τα περισσότερα ημερολόγια είχαν ως πρωτοχρονιά την 24η Σεπτεμβρίου, που ήταν η ήμερα τής φθινοπωρινής ισημερίας. Επειδή όμως η 23η Σεπτεμβρίου τύχαινε να είναι ἡ γενέθλια ήμερα τού αυτοκράτορα τής Ρώμης Οκταβιανού, η πρωτοχρονιά μετατέθηκε στις 23 Σεπτεμβρίου, που και καθορίστηκε ως αρχή τής Ινδίκτου, δηλαδή με απλά λόγια της περιόδου τού ρωμαϊκού διατάγματος για τον φόρο πού ίσχυε για δεκαπέντε χρόνια. Έτσι λοιπόν η Ίνδικτος κατέληξε στη συνέχεια να σημαίνει το έτος και αρχή της Ινδίκτου την πρωτοχρονιά. Αυτήν την πρωτοχρονιά η Εκκλησία βρήκε και τής προσέδωσε χριστιανικό περιεχόμενο, αφού τοποθέτησε σ᾽ αυτήν την εορτή τής συλλήψεως τού Προδρόμου, πού αποτελεί και το αρχικό γεγονός τής ευαγγελικής ιστορίας. Αργότερα, κατά το έτος 462 μ.Χ., για πρακτικούς λόγους και για να συμπίπτει η πρώτη του έτους με την πρώτη του μηνός, η εκκλησιαστική πρωτοχρονιά μετατέθηκε την 1η Σεπτεμβρίου. Διευκρινίζεται δε ότι η πρωτοχρονιά τής 1ης Ιανουαρίου έχει ρωμαϊκή προέλευση καθότι στην Ορθόδοξη Εκκλησία καθιερώθηκε τα νεότερα χρόνια. Ἡ εκκλησιαστική ακολουθία που ψάλλεται την 1η Σεπτεμβρίου για να ευλογηθεί το νέο εκκλησιαστικό έτος είναι θαυμάσια, απαράμιλλου κάλλους ως προς το υμνογραφικό της υλικό.

Η Χριστιανική ορθόδοξη Εκκλησία εορτάζει κάθε 1η Σεπτέμβριου την αρχή της Ινδικτιώνος – από την λατινική λέξη «indictio», που σημαίνει ορισμός – δηλαδή την έναρξη τού εκκλησιαστικού έτους. Ο όρος προήλθε από την συνήθεια των Ρωμαίων αυτοκρατόρων να καθορίζουν με νόμο για διάστημα δεκαπέντε ετών το ποσόν του ετησίου φόρου, πού εισέπρατταν την εποχή εκείνη για την συντήρηση του στρατού. Στη συνέχεια οι δεκαπενταετείς αυτοί κύκλοι την εποχή του Καίσαρος Αυγούστου καθιερώθηκε να ονομάζονται ινδικτιώνες, δηλαδή τρία χρόνια πριν από την γέννηση τού Χριστού.

Επειδή λοιπόν ο Σεπτέμβριος είναι η εποχή της συγκομιδής των καρπών και της προετοιμασίας για τον νέο κύκλο βλαστήσεως, ταίριαζε στους χριστιανούς να εορτάζουν την αρχή της γεωργικής περιόδου αποδίδοντας ευχαριστίες πολλές στον Θεό για την εύνοιά του προς την υλική κτίση. Κάτι παρόμοιο έκαναν ήδη και οι Ιουδαίοι σύμφωνα με τίς εντολές του μωσαϊκού νόμου, δηλαδή την πρώτη ημέρα τού έβδομου ιουδαϊκού μήνα. Έτσι λοιπόν τις αρχές Σεπτεμβρίου, τελούσαν την εορτή τής Νουμηνίας, ή των Σαλπίγγων, κατά την οποίαν σταματούσαν κάθε εργασία, για να προσφέρουν θυσίες ολοκαυτωμάτων «εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ»

(Λε. 23,18).

Ὁ Χριστός, ο Υιός και Λόγος τού Θεού, ως εξουσιάζων τον χρόνο, ως προάναρχος Βασιλεύς των αιώνων, που σαρκώθηκε, για να οδηγήσει τα πάντα εις Εαυτόν και να συναθροίσει Ιουδαίους και Εθνικούς σε μία Εκκλησία, ζητούσε να ανακεφαλαιώσει εν Εαυτῷ τον αισθητό κόσμο και τον γραπτό Νόμο. Σύμφωνα με αυτήν την ημέρα πού η φύσις ετοιμάζεται να διατρέξει ένα νέο κύκλο εποχών, εορτάζουμε εμείς οι Χριστιανοί το γεγονός, κατά το οποίο ο Χριστός εισήλθε στην Συναγωγή και ανοίγοντας τον Ησαΐα διάβασε το χωρίο, στο οποίο ο Προφήτης ομιλεί επ᾽ ονόματι τού Σωτήρος «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ᾽ ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι ἐνιαυτὸν (=ἔτος) Κυρίου δεκτόν» (Λκ. 4,18).

Έτσι λοιπόν όλες οι χριστιανικές Εκκλησίες, συναθροισμένες «ἐπὶ τὸ αὐτό», αναπέμπουν την 1η του Σεπτέμβρη δοξολογία προς τον ένα τρισυπόστατο Θεό, που διαμένει στην αιώνια μακαριότητα, διακρατώντας τα πάντα στη ζωή στέλνοντας άφθονες τίς ευλογίες του κάθε εποχή στα δημιουργήματά του. Ο ίδιος ὁ Χριστός ανοίγει τίς θύρες τού νέου έτους προσκαλώντας μας να τον ακολουθήσομε, για να γίνομε μέτοχοι τής αιώνιου Μακαριότητας.

Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης για την ημέρα αυτή της Ινδίκτου γράφει στον Συναξαριστή του: Πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ἀδελφοί, ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ ἁγία Ἐκκλησία ἑορτάζει σήμερον τήν Ἰνδικτιῶνα, διά τρία αἴτια. Πρῶτον, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι ἀρχὴ τοῦ χρόνου. Διὰ τοῦτο καὶ κοντὰ εἰς τούς παλαιοὺς Ρωμάνους πολλὰ ἐτιμᾶτο αὐτὴ ἐξ ἀρχαίων χρόνων. Ἰνδικτιῶν δὲ κατὰ τὴν ῥωμαϊκήν, ἤτοι λατινικὴν γλῶσσαν, θέλει νὰ εἰπῇ ὁρισμός. Καὶ δεύτερον ἑορτάζει ταύτην ἡ Ἐκκλησία, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν, ἐπῆγεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός μέσα εἰς τὴν Συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν τὸ Βιβλίον τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, καθώς γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (Λκ. δ΄). Τὸ ὁποῖον Βιβλίον ἀνοίξας ὁ Κύριος, ὢ τοῦ θαύματος! εὐθὺς εὗρε τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἤτοι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἑξηκοστοῦ πρώτου κεφαλαίου τοῦ Ἡσαΐου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι γεγραμμένον διὰ λόγου του τὰ λόγια ταῦτα· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ᾽ ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν». Ἀφ᾽ οὗ δὲ ἀνέγνωσεν ὁ Κύριος τά περὶ αὐτοῦ λόγια ταῦτα, ἐσφάλισε τὸ Βιβλίον καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν ὑπηρέτην. Ἔπειτα καθίσας, εἶπεν εἰς τὸν λαὸν «ὅτι σήμερον ἐτελειώθησαν οἱ λόγοι τῆς Προφητείας ταύτης εἰς τὰ ἐδικά σας αὐτία». Ὅθεν ὁ λαὸς ταῦτα ἀκούων, ἐθαύμαζε διὰ τὰ χαριτωμένα λόγια, ὅπου εὔγαινον ἐκ τοῦ στόματός του, ὡς τοῦτο γράφει ὁ αὐτὸς Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς.

Συνεχίζοντας ο άγιος Νικόδημος μας λέγει: Εἶναι δὲ καὶ τρίτη αἰτία, διά τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κάμνει σήμερον ἐνθύμησιν τῆς Ἰνδίκτου, καὶ ἑορτάζει τὴν ἀρχὴν τοῦ νέου χρόνου· ἤγουν, ἵνα διὰ μέσου τῆς ὑμνῳδίας καὶ ἱκεσίας, ὁποῦ προσφέρομεν εἰς τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ, γένῃ ὁ Θεὸς ἵλεως εἰς ἡμᾶς, καὶ εὐλογήσῃ τὸν νέον χρόνον, καὶ χαρίσῃ τοῦτον εἰς ἡμᾶς εὐτυχῆ καὶ γεμάτον ἀπὸ ὅλα τὰ σωματικὰ ἀγαθά. Καί ἵνα φωτίσῃ τὰς διανοίας μας, εἰς τὸ νὰ περάσωμεν ὅλον τὸν χρόνον καθαρῶς καὶ μὲ ἀγαθὴν συνείδησιν, καὶ εἰς τὸ νὰ εὐαρεστήσωμεν τῷ Θεῷ, μὲ τὴν φύλαξιν τῶν ἐντολῶν του. Καὶ οὕτω νὰ τύχωμεν τῶν ἐν Οὐρανοῖς αἰωνίων ἀγαθῶν.

Αξιοσημείωτο λοιπόν είναι, ότι πριν από μερικά χρόνια ή Εκκλησία μας με πρωτοβουλία του αειμνήστου Οικουμενικού μας Πατριάρχη κ. Δημητρίου το 1989, όρισε την 1η Σεπτεμβρίου ως ημέρα αφιερωμένη στο φυσικό περιβάλλον. Αυτό αποτέλεσε το έναυσμα στον σημερινό Οικουμενικό μας Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο να δραστηριοποιηθεί παγκοσμίως για τα σύγχρονα οικολογικά θέματα, καταθέτοντας την θέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας και να παρουσιάσει την ασκητική και μυσταγωγική αντιμετώπιση του προβλήματος. Για όλους εκείνους όμως που πραγματικά βλέπουν τον στενό σύνδεσμο μεταξύ Εκκλησίας και

Οικολογίας ως πρώτη ενέργεια, διασφάλιση και προστασία, δεν είναι ένα απαρχαιωμένο θεολογικό όραμα αλλά μια ζώσα εμπειρία, αφού ο αγιασμός περιλαμβάνει ολόκληρη την κτίση, και όχι μόνο τον άνθρωπο. Αυτή η αγιολογική και ασκητική εμπειρία της Εκκλησίας μας ξεπερνά κάθε ατομικιστική και ανθρωποκεντρική προσπάθεια καλώντας τον άνθρωπο σε μετάνοια, δηλαδή αλλαγή νοοτροπίας και για αυτήν ακόμα την φύση.

Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδο της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο Μήνυμα, προς τον Ορθόδοξο λαό και κάθε άνθρωπο καλής θελήσεως, επισημαίνει την αναγκαιότητα της προσευχής και της δεήσεως προς τον Κύριο της δόξης για την προστασία της κτίσεως και της διασώσεως από την οικολογική καταστροφή το εξής: «Ἡ χριστιανική ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος ἀπαιτεῖ μετάνοια γιά τίς καταχρήσεις, ἐγκράτεια καί ἀσκητικό ἦθος, πού ἀποτελοῦν ἀντίδοτο στήν ὑπερκατανάλωση, συγχρόνως δέ, καλλιέργεια στόν ἄνθρωπο τῆς συνειδήσεως ὅτι εἶναι «οἰκονόμος», καί ὄχι κάτοχος τῆς δημιουργίας. Δέν παύει νά τονίζει ὅτι καί οἱ μελλοντικές γενεές ἔχουν δικαίωμα πάνω στά φυσικά ἀγαθά, πού μᾶς ἐμπιστεύθηκε ὁ Δημιουργός. Γι’ αὐτό τό λόγο καί ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετέχει ἐνεργῶς στίς διάφορες διεθνεῖς οἰκολογικές προσπάθειες. Ὅρισε δέ τήν 1η Σεπτεμβρίου ὡς ἡμέρα προσευχῆς γιά τήν προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος».

Αυτή λοιπόν η πρωτοχρονιάτικη ημέρα για την Εκκλησία ως Ημέρα Προσευχής για την προστασία του Περιβάλλοντος αρχίζει εδώ και καιρό να λαμβάνει οικουμενικές διαστάσεις, ώστε να έχει υιοθετηθεί και από άλλες Εκκλησίες και Ομολογίες ως Ημέρα Προσευχής για το Περιβάλλον, που καθημερινώς αλλοιώνεται και καταστρέφεται. Αυτό διαπιστώνεται με την ευαισθησία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στα σύγχρονα οικολογικά προβλήματα, είναι καρποφόρος παγκοσμίως. Αυτή η σωτήρια αλληλοσύνθεση ανθρώπου και κτίσεως, Θεού και οικολογίας, φανερώνεται μέσα από τους βίους των Αγίων που έζησαν σε αρμονία με την φύση. Χαρακτηριστικό δε παράδειγμα είναι ο της 1ης Σεπτεμβρίου εορτάζων, και όχι μόνο Άγιος Συμεών ο Στυλίτης.

Πηγή: trikalavoice.gr